

Economic Development Indicators and Corruption in Non-Democratic Countries

Rabia EFEOđLU¹ & Sabri AZGÜN²

Keywords

Corruption, Human Development Index, Political Stability, Economic Freedom.

Abstract

In its most general definition, corruption is the misuse of public power for private purposes. Although corruption varies from country to country, their implementation is similar. There are different types of corruption, such as bribery, extortion, ambition (tribute), embezzlement, fraud, vote trading, rent-seeking, partisanship, and the use of public resources and property for personal interests. In addition, corruption has economic, political, legal and socio-cultural determinants. The aim of the study is to investigate the effects of economic, political and social development indicators on corruption with the data for the period 2010-2018 in 63 non-democratic countries using panel-based qualitative preference method. According to the research results, it was concluded that development indicators are more effective at lower levels of corruption and is higher likely to effect the lower level of corruption.

Article History

Received
20 May, 2020
Accepted
10 Jun, 2020

Demokratik Olmayan Ülkelerde Ekonomik Kalkınma Göstergeleri ve Yolsuzluk

Anahtar Kelimeler

Yolsuzluk, İnsani Gelişme Endeksi, Politik İstikrar, Ekonomik Özgürlük.

Özet

En genel tanımıyla yolsuzluk kamusal gücün özel amaçlar için kötüye kullanılmasıdır. Yolsuzluk ülkeden ülkeye farklılık göstermekle birlikte uygulama şekilleri benzerdir. Yolsuzluğun rüşvet, irtikap, ihtilas (haraç), zimmet, sahtekarlık, oy ticareti, rant kollama, partizanlık, kamu kaynaklarının ve mülkiyetinin kişisel çıkarlar için kullanılması gibi farklı türleri vardır. Bunun yanı sıra yolsuzluk ekonomik, politik, hukuki ve sosyo-kültürel belirleyicilere de sahiptir. Çalışmanın amacı, ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınma göstergelerinin yolsuzluğa etkisini 63 demokratik olmayan ülke için 2010-2018 dönemine ait veriler ile panel sıralı nitel tercih yöntemini kullanarak araştırmaktır. Araştırma sonucuna göre kalkınma göstergelerinin yolsuzluğun düşük düzeylerinde daha etkili ve düşük yolsuzluk düzeyini etkileme olasılığının daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Makale Geçmiři

Alınan Tarih
20 Mayıs 2020
Kabul Tarihi
10 Haziran 2020

¹ Corresponding Author. ORCID: 0000-0003-2515-1553. Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, efeoglu@atauni.edu.tr

² ORCID: 0000-0002-3349-2158. Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, sabriazgun@atauni.edu.tr

1. Giriş

Tarihsel süreç içerisinde yolsuzluk hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde farklı yöntem ve uygulama şekilleriyle süregelen bir toplumsal olgu olmuştur. Dünya Bankası yolsuzluğu ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınmanın önündeki en büyük engel olarak görmektedir. Bu anlamda tüm toplumlarda sorun olarak ortaya çıkan yolsuzluk farklı ülkelerde farklı türlerde görülmekle beraber, ekonomik kalkınma, ekonomik özgürlük ve politik istikrarın olduğu ülkelerde daha az görülmektedir.

Yolsuzluk, “kamu gücünün özel çıkarlar için kullanılması” olarak tanımlanır. İktisadi, politik, bürokratik ve düzenleyici ve coğrafyaya özgü-kültürel ve dinsel belirleyicileri olan yolsuzluğun ölçümü güç olmakla birlikte yolsuzluk algısının ölçümü mümkündür. Yolsuzluğun ölçümünde Uluslararası Şeffaflık Örgütü Yolsuzluk Algılama Endeksi, Uluslararası Şeffaflık Örgütü Rüşvet Verme Endeksi, Uluslararası Şeffaflık Örgütü Küresel Yolsuzluk Barometresi, Uluslararası Risk Danışmanlığı Yolsuzluk Endeksi, Opasite Endeksi, Global Rekabet Endeksi, Uluslararası İş Şirketi Yolsuzluk Endeksi gibi endeksler kullanılmaktadır. Bu endekslerden çalışmalarda en yaygın olarak kullanılan ve en güvenilir olan endeks yolsuzluk algılama endeksidir. Yolsuzluk Algılama Endeksi (Corruption Perception Index-CPI), Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transperency International) tarafından anket yöntemiyle hazırlanmaktadır. 0-10 değerleri arasında yer alan endekste 0 en yüksek yolsuzluk derecesini, 10 en düşük yolsuzluk derecesini göstermektedir. Endeks 0'a yaklaştıkça yolsuzluk algısı artmakta, 10'a yaklaştıkça yolsuzluk algısı düşmektedir.

Ekonomik kalkınma göstergesi insani gelişme endeksi, 1990 yılından itibaren UNDP tarafından hesaplanmaktadır. Endeks uzun ve sağlıklı bir yaşam, bilgiye ulaşılabilirlik, insan onuruna yakışır bir yaşam standardı olmak üzere 3 boyut üzerinden hesaplanmaktadır. Endeks hesaplanırken öncelikle 3 boyutu temsil eden doğumda yaşam beklentisi endeksi, eğitim endeksi ve gelir endeksi hesaplanır, daha sonra da üç endeksin geometrik ortalaması alınarak insani gelişme endeksi hesaplanır. İnsani gelişme endeksi 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Endeksin 1'e yaklaşması ekonomik kalkınmada olumlu gelişmelerin olduğunu, insani gelişmişlik düzeyinin arttığını gösterir.

İktisat biliminde Adam Smith'ten itibaren iktisatçılar ticaret, rekabet, mülkiyet haklarının korunması gibi unsurlar yanında ekonomik özgürlükleri de ekonomik kalkınmanın ana unsuru olarak görmüşlerdir. Günümüzde birçok araştırmacı tarafından yapılan çalışmalarda da ekonomik özgürlüklerin ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ve aralarındaki gelişmişlik farklılıklarında önemli bir rol oynadığını savunmuşlardır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren ülkelerin ekonomik gelişiminde önemli bir rol oynayan ekonomik özgürlükler, mal ve hizmetlerin üretim, dağıtım ve tüketiminde devlet tarafından yapılan kısıtlamaların olmaması, devlet müdahalesinin olmaması olarak ifade edilmektedir. Ekonomik özgürlükler Heritage Vakfı tarafından yayınlanan Ekonomik Özgürlükler Endeksi ve Franser Enstitüsü tarafından hazırlanan Dünya Ekonomik Özgürlüğü Endeksi olmak üzere iki farklı endeks ile ölçülmektedir. Ancak kapsam olarak daha geniş, daha fazla ülkeyi değerlendirmeye alan ve literatürde çoğunlukla kullanılan endeks Heritage

Foundation tarafından oluşturulan ekonomik özgürlük endeksidir. Endeks 0 ile 100 arasında değerler almaktadır. Yüksek değerler yüksek özgürlük seviyesini göstermektedir. 0'a yaklaştıkça ekonomik özgürlük azalmakta, 100'e yaklaştıkça ekonomik özgürlük artmaktadır.

Politik istikrar siyasal sistemin şiddet, kaba kuvvet, zorlama ve yıkıcılıktan uzak olması, siyasal sistemin temel unsurlarının pek değişmemesi, siyasal süreçte kesintilerin olmamasıyla, toplumda siyasal sistemi temelden değiştirmek isteyen önemli sosyal güçlerin ve siyasal hareketlerin bulunmaması olarak tanımlanabilir. Ölçümü Dünya Bankası tarafından hesaplanan iyi yönetişimin unsurlarından biri olan politik istikrar endeksi ile yapılmaktadır. Endeks değerindeki artış politik istikrarın arttığını, azalış politik istikrarın azaldığını gösterir.

Literatürde yolsuzluğa etkileri bakımından, iktisadi, politik, bürokratik ve düzenleyici ve coğrafyaya özgü-kültürel ve dinsel belirleyiciler gibi yolsuzluk belirleyicileri için farklı araştırmalar yapılmış ve her araştırmada farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Yolsuzluğun daha çok az gelişmiş ülkelerde görülmesinden dolayı literatürde yoğunlukla az gelişmiş ülkeler kullanılmıştır. Oysa aynı zamanda yolsuzluk demokratik ülkelerde az, demokratik olmayan ülkelerde fazladır. Çalışmanın amacı demokratik olmayan ülkelerde ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınma göstergelerinin yolsuzluğa etkisini araştırmaktır. Çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran bu yönü olmakla birlikte analizlerde bağımlı değişken olarak kullanılan yolsuzluk algı endeksi değişkeni kategorik ve sıralı bir nitelik taşır. Kategorik ve sıralı değişkenlerin tahmini için sıralı nitel tercih modelleri kullanılır. Bundan dolayı, yolsuzluk düzeyinin tahmininde standart yatay kesit ve panel veri modelleri yerine sıralı nitel tercih modeli kullanılmakta ve literatür ile örtüşüp örtüşmediği araştırılmaktadır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonra literatür taraması, üçüncü bölümde veri seti ve yöntem, dördüncü bölümde analiz, beşinci bölümde sonuçlar sunulmaktadır.

2. Literatür Taraması

Literatürde yolsuzluk üzerine yapılan ekonomik, politik ve sosyo-kültürel faktörlerin yolsuzluğa etkisini inceleyen çok sayıda çalışma vardır ve her biri farklı yöntemler kullanarak farklı sonuçlar elde etmiştir. Çalışmalar genel olarak yatay kesit ve panel veri analizlerine dayanmaktadır. Bu kısımda sadece çalışmada ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınma göstergeleri olarak nitelendirilen değişkenlerin yolsuzluğa etkisini inceleyen ampirik çalışmalardan ve söz konusu çalışmaların ulaştıkları sonuçlardan bahsedilecektir.

Kalkınma göstergesi olarak çalışmada kullanılan yolsuzluk üzerinde etkisi incelenen ekonomik kalkınma göstergesi olarak nitelendirilen değişken insani gelişmişlik endeksidir. Bazı çalışmalarda insani gelişme düzeyinin artmasının yolsuzluğu azalttığı (Touti, 2014; Goel ve Budak, 2006; Topal, 2016); bazı çalışmalarda insani gelişme endeksi ile yolsuzluk arasında ilişki olmadığı (Gerni, 2012) tespit edilmiştir.

Kalkınma göstergesi olarak çalışmada kullanılan yolsuzluk üzerinde etkisi incelenen siyasal kalkınma göstergesi olarak nitelendirilen değişken politik

istikrardır. Çalışmaların bazılarında politik istikrarın yolsuzluğu azalttığı (MacDonald ve Majeed, 2011; Churchill vd., 2013; Tavares, 2004; Lederman vd., 2005; Rock, 2007; Akça vd., 2012; Türedi ve Altınar, 2016); bazılarında politik istikrar ve yolsuzluk arasında U şeklinde bir ilişki olduğu (Campante vd., 2008); bazılarında siyasi istikrarın yolsuzluğu etkilemediği (Elbarnasawy ve Revier, 2012) sonucuna varılmıştır.

Kalkınma göstergesi olarak çalışmada kullanılan yolsuzluk üzerinde etkisi incelenen sosyal kalkınma göstergesi olarak nitelendirilen değişken ekonomik özgürlüktür. İncelenen bazı çalışmalarda ekonomik özgürlüğün yolsuzluğu azalttığı (Akçay, 2000; Saha vd., 2009; Saha, 2008; Saha, 2012; Graef ve Mehlkop, 2003; Shen ve Williamson, 2005; Abdiweli ve Isse, 2003; Ata ve Arvas, 2011; Yakışık ve Çetin, 2014; Konu ve Ata, 2016; Goel ve Nelson, 2005; Kayalidere ve Özcan, 2014; Şahin, 2017; Özcan, 2012; Türedi ve Altınar, 2016; Goldsmith, 1999; Paldam, 2002; Touti, 2014; Churchill vd., 2013; MacDonald ve Majeed, 2011; Peyton ve Belasen, 2012; Topal, 2016); bazı çalışmalarda ekonomik özgürlüğün yolsuzluk üzerinde bir etkisi olmadığı (Swaleheen ve Stansel, 2007; Billger ve Goel, 2009; Sarwar ve Pervaiz, 2013) ortaya çıkmıştır.

3. Veri Seti ve Yöntem

Çalışmada ekonomik, sosyal ve siyasal kalkınma göstergelerinin yolsuzluk üzerindeki etkisi araştırılmaktadır. Bu kapsamda araştırma ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınma göstergelerinin yolsuzluk üzerindeki etkisini hedeflemektedir. Çalışmada oluşturulan iktisadi model fonksiyonel olarak aşağıdaki gibidir:

Yolsuzluk=f (ekonomik kalkınma göstergesi, siyasal kalkınma göstergesi, sosyal kalkınma göstergesi)

$$COR = f(HDI, POL, HRT) \quad (1)$$

COR, yolsuzluk düzeyini göstermektedir. HDI, POL, HRT ise sırasıyla ekonomik, siyasal ve sosyal kalkınma göstergeleridir. Bağımlı değişken olarak yolsuzluk algı endeksi; bağımsız değişkenler olarak insani gelişme endeksi, politik istikrar, ekonomik özgürlük endeksi değişkenleri kullanılmaktadır. Araştırmada kullanılan değişkenler, değişkenlerin açıklaması ve elde edildikleri kaynaklar aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Kullanılan Değişkenler ve Kaynakları

Değişken	Değişken Türü	Açıklama	Kaynak
COR	Bağımlı Değişken	Yolsuzluk ölçüsü olup Transparency International Yolsuzluk algı endeksine dayanmaktadır. Yüksek, orta, düşük olmak üzere üç düzeyli kategori olarak ölçeklendirilmiştir.	Transparency International https://www.transparency.org/
HDI	Bağımsız Değişken	İnsani Gelişme Endeksidir. 0 ile 1 arasında değer alır. 0'a yaklaştıkça gelişmişlik düzeyi azalmakta, 1'e yaklaştıkça artmaktadır.	Human Development Index http://hdr.undp.org/
POL	Bağımsız Değişken	Politik istikrar	World Bank, Worldwide Governance Indicator (WGI) https://info.worldbank.org/governance/wgi/
HRT	Bağımsız Değişken	Ekonomik özgürlük endeksidir. 0 ile 100 arasında değer alır. 0'a yaklaştıkça özgürlük azalmakta, 100'e yaklaştıkça artmaktadır.	Heritage Foundation https://www.heritage.org/index/explore

COR bağımlı değişken olup yolsuzluk düzeyini göstermektedir. Yolsuzluk değişkeni Uluslararası Şeffalık Örgütünün yolsuzluk algılama endeksine dayanmaktadır. Yolsuzluk algı endeksinin en yüksek değeri 0, en düşük değeri 10'dur. Yani düşük değerler (0'a yaklaştıkça) yüksek yolsuzluk algısını, yüksek değerler (10'a yaklaştıkça) düşük yolsuzluk algısını ifade etmektedir. Endeks yüksek, orta ve düşük yolsuzluk düzeyi olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Yolsuzluk düzeyi yüksek düzey yolsuzluktan düşük düzey yolsuzluğa (1'den 3'e) doğru üç düzeyde gösterilmiştir. 1. düzey yüksek düzey yolsuzluk, 2. düzey orta düzey yolsuzluk ve 3. düzey düşük düzey yolsuzluktur. HDI insani gelişme endeksi, POL politik istikrar, HRT ekonomik özgürlük endeksi bağımsız değişkenleridir.

Çalışmada ekonometrik yöntem olarak sıralı nitel tercih modelleri kullanılmaktadır. Çünkü bağımlı değişken olarak kullanılan yolsuzluk algılama endeksi 0 ile 10 arasında değerler alan sıralı bir değişken olduğu için, sıradan en küçük kareler tahmin yöntemini kullanarak regresyon modelini tahmin etmek yerine sıralı nitel tercih modellerini kullanmak daha uygun olacaktır. Literatürde bu durum birçok çalışmada göz ardı edilmektedir. Çalışmada yolsuzluk değişkeninin sıralı ve kategorik bir nitelik taşıması dolayısıyla değişkeni açıklamada daha uygun olan sıralı logit ve probit model tahmini yapılmaktadır. Böylece yolsuzluk algılama endeksini kullanarak en çok olabilirliği esas alan sıralı logit ve probit tahminleri ile literatüre bir katkı amacı güdülüp, literatürü destekleyip desteklemediği belirlenmeye çalışılmaktadır.

4. Analiz

Analizlere başlamadan önce önsel bilgi edinebilmek amacıyla kullanılacak değişkenlere ait tanımlayıcı istatistiklere ve bağımsız değişkenlerin yolsuzluk değişkeni ile korelasyonuna bakılmıştır.

Tablo 2. Değişkenlere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Gözlem	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
COR	567	1.239	0.463	1	3
HDI	567	0.631	0.145	0.319	0.935
POL	567	0.566	0.795	-2.810	1.615
HRT	567	55.682	10.295	21.4	89.4

Yolsuzluk endeksi değişkeni yüksek, orta ve düşük düzey olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır. Yolsuzluk algılama endeksi değişkeninin en düşük değeri (en yüksek yolsuzluk) 1 iken en yüksek değeri (en düşük yolsuzluk) 3'tür. Yolsuzluk düzeyinin en düşük olduğu ülke Singapur iken en yüksek olduğu ülke Angola'dır. Yolsuzluk endeksi yüksek, orta ve düşük düzey olmak üzere üç kategoriye ayrıldığından ortalama yolsuzluğa bakıldığında 63 demokratik olmayan ülkede yolsuzluğun yüksek olduğu görülmektedir. Ekonomik kalkınma ölçüsü olarak kullanılan insani gelişme endeksi değişkeninin en yüksek değeri 0.935, en düşük değeri 0.319 ve ortalama HDI 0.631'dir. İnsani gelişme endeks değeri en düşük ülke Nijer en yüksek ülke Singapur'dur. Politik istikrar değişkeninin en düşük değeri -2.810, en yüksek değeri 1.615 olarak gerçekleşmiştir. Pakistan en düşük, Singapur en yüksek politik istikrara sahiptir. Ekonomik özgürlük en düşük değeri 21.4 ile Zimbabwe'de iken, en yüksek değeri 89.4 ile Singapur'dadır. Demokratik olmayan ülkeler için bulunan ortalama 0.566'lık politik istikrar ve 55.682'lik ekonomik özgürlük endeksi söz konusu ülkelerde politik istikrarın fazla olmadığını ve ülkelerin büyük ölçüde özgür olmadığını gösterir.

Tablo 3. Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Değişken	Korelasyon Katsayısı	P- değeri
HDI	0.5337	0.0000
POL	0.5098	0.0000
HRT	0.5563	0.0000

63 demokratik olmayan ülkede insani gelişme endeksi, politik istikrar ve ekonomik özgürlük endeksi ile yolsuzluk endeksi arasında pozitif ve sırasıyla %53, %50, %55'lik bir korelasyon bulunmaktadır. Ayrıca tüm değişkenler ile yolsuzluk değişkeni arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır.

Sıralı nitel tercih modelleri olan sıralı logit ve sıralı probit modellerinden hangisinin analizde kullanılacağına karar vermek için her iki model de tahmin edilmiştir. Tablo 4'de sıralı nitel tercih modellerinden sıralı logit ve probit yolsuzluk modellerinin karşılaştırılması sonuçları görülmektedir.

Tablo 4. Sıralı Logit ve Probit Yolsuzluk Modellerinin Karşılaştırılması

Model	Sıralı Logit Model	Sıralı Probit Model
HDI	11.147***	6.283***
POL	1.984***	1.116***
HRT	0.110***	0.062***
McFadden R ²	0.529	0.534
AIC (Akaike bilgi kriteri)	324.504	321.198
BIC (Bayes bilgi kriteri)	346.206	342.900
Log likelihood	-157.252	-155.599
LR istatistik	353.67	356.98
Prob.(LR)	0.000	0.000
Gözlem Sayısı	567	567

Sıralı logit ve probit modeller birbirlerine çok benzer olmakla birlikte literatürde modellerden hangisinin tercih edileceğine dair çeşitli kriterler mevcuttur. Buna göre yapılan analizler sonucu ortaya çıkan bilgi kriterleri (AIC ve BIC) ile pseudo R²'ne göre karar verilebilmektedir. Şayet sıralı probit modeldeki bilgi kriterleri sıralı logit modeldeki bilgi kriterlerinden düşük ve sıralı probit modeldeki pseudo R² değeri sıralı logit modeldeki pseudo R² değerinden büyükse sıralı probit model tercih edilmektedir. Tablo 4'de sıralı probit modelde bilgi kriterleri sıralı logit modele göre düşük olup, pseudo R² değerleri bakımından da daha büyüktür. O halde bu kriterlere göre sıralı probit modelin seçilmesi uygun olacaktır.

Tablo 5. Sıralı Probit Model Tahmin Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	Katsayılar	Standart Hata	z-değeri	Marjinal Etkiler
HDI	6.283***	0.859	7.31	1.67e-06
POL	1.116***	0.144	7.72	2.98e-07
HRT	0.062***	0.008	7.24	1.66e-08
Gözlem Sayısı	567			
Prob>Ki-Kare	0.0000			
Pseudo R ²	0.5343			

Not: ***, ** ve * işaretleri, %1, %5 ve %10 düzeylerinde istatistiksel anlamlılığı göstermektedir.

Tablo 5'de birinci sütunda bağımsız değişkenler, ikinci sütunda sıralı probit model sonucu elde edilen katsayılar, üçüncü sütunda katsayılara ait standart hatalar, dördüncü sütunda katsayıların z değerleri ve beşinci sütunda bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki marjinal etkileri görülmektedir. Probit modeller doğrusal bir model olmadıklarından probit model tahmin sonucu elde edilen katsayılar doğrudan yorumlanamamakta ancak, katsayıların işaretleri üzerinde durulabilmektedir. Bu nedenle probit modellerde katsayıları yorumlayabilmek için marjinal etkiler hesaplanmaktadır. Marjinal etkiler hesaplandıktan sonra her bir katsayı yorumlanabilmekte, z değerlerinin olasılık değerlerine göre de katsayıların istatistiki bakımdan anlamlılıklarına bakılabilmektedir. Yani modelde her bir bağımsız değişkenin yolsuzluk düzeyi üzerindeki sayısal etkisi incelenmektedir. Marjinal etki, bağımsız değişken bir birim arttığında yolsuzluk düzeyi kategorisindeki değişme olasılığını göstermektedir. Yolsuzluk düzeyleri yüksek düzey yolsuzluk, orta düzey yolsuzluk ve düşük düzey yolsuzluk olarak üç kategoriye ayrılmıştır. Değerlendirmede yalnızca en düşük yolsuzluk düzeyine ilişkin marjinal etkiler gösterilmektedir.

Tahmin edilen panel sıralı nitel tercih modeli (sıralı probit model) sonuçlarına göre tüm bağımsız değişkenler (insani gelime endeksi, politik istikrar, ekonomik özgürlük endeksi) %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Diğer taraftan değişkenlere ait katsayı işaretleri beklentisi tüm bağımsız değişkenler (insani gelime endeksi, politik istikrar, ekonomik özgürlük endeksi) için pozitiftir. Çünkü insani gelişme endeksi, politik istikrar ve ekonomik özgürlük artarsa yolsuzluk algılama endeksi artar, yolsuzluk azalır. Çalışmada da tüm bağımsız değişkenler (insani gelime endeksi, politik istikrar, ekonomik özgürlük endeksi) yolsuzluk düzeyi ile pozitif ilişkilidir. Değişkenlerin katsayı işaretleri beklenildiği gibi çıkmıştır. Katsayıları yorumlayabilmek için tahminde marjinal etkiler bağımlı değişkenin sadece en düşük yolsuzluk kategorisi üzerindeki marjinal etkilerini göstermektedir. Hesaplanan marjinal etki sonuçlarına göre; insani gelişme endeksi değişkenine ait marjinal etki bu değişkenin yolsuzluk düzeyine ilişkin en düşük kategorinin olasılığını 0.00000167 arttırmaktadır. Politik istikrar değişkenine ait marjinal etki bu değişkenin yolsuzluk düzeyine ilişkin en düşük kategorinin olasılığını 0.000000298 arttırmaktadır. Ekonomik özgürlük endeksi değişkenine ait marjinal etki bu değişkenin yolsuzluk düzeyine ilişkin en düşük kategorinin olasılığını 0.0000000166 arttırmaktadır. Bir başka deyişle, insani gelişme endeksi, politik istikrar ve ekonomik özgürlük arttıkça yolsuzluk endeksi de artmakta, yolsuzluk azalmaktadır. Ayrıca tahmin edilen sıralı probit modelde ki-kare test istatistiğine göre model bir bütün olarak anlamlıdır. Sıralı probit modelde modelin uygun olup olmadığı uyum iyiliği “Sözde R^2 Değeri (Pseudo R^2)” testi ile yapılmaktadır. Buna göre bağımlı değişkendeki toplam değişimin %53’ü bağımsız değişkenler tarafından açıklanabilmektedir.

5. Sonuç

Çalışmada ekonomik, siyasal ve sosyal olarak belirlenen kalkınma göstergelerinin yolsuzluk düzeyi üzerindeki etkisi 63 demokratik olmayan ülkenin 2010-2018 dönemi verileri kullanılarak ampirik olarak araştırılmıştır. Ekonomik kalkınma göstergesi olarak insani gelişme endeksi, siyasal kalkınma göstergesi olarak politik istikrar, sosyal kalkınma göstergesi olarak ekonomik özgürlük endeksi kullanılmıştır. Bağımlı değişken Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün Yolsuzluk Algı Endeksi; sıralı ve kategorik bir nitelik taşıdığından, kalkınma göstergelerinin yolsuzluk düzeyi üzerindeki etkisini belirlemek için panel sıralı nitel tercih analiz yöntemi kullanılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, kalkınma göstergelerinin tümü istatistiksel olarak anlamlıdır ve değişkenlerin katsayı işaretleri beklenen yöndedir. Buna göre insani gelişme endeksi, politik istikrar ve ekonomik özgürlük endeksi değişkenleri yolsuzluk düzeyine ilişkin en düşük kategorinin olasılığını arttırmaktadır. Bir diğer deyişle insani gelişme endeksi, politik istikrar ve ekonomik özgürlük endeksi değişkenlerindeki artış yolsuzluğu azaltmaktadır.

Sıralı probit model tahmin sonuçlarına göre yolsuzluğun daha düşük seviyelerinde kalkınmanın yolsuzluk üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Çünkü yolsuzluğun yüksek ve orta düzeylerinde ekonomik, siyasi ve sosyal kalkınmanın yolsuzluğu etkileme olasılığı düşük iken, düşük yolsuzluk düzeyini etkileme olasılığı yüksektir. Diğer bir ifadeyle yolsuzluğun yüksek ve orta düzeylerinde ekonomik, siyasi ve

sosyal kalkınmanın yolsuzluk üzerindeki etkisi düşük yolsuzluk düzeyine göre daha düşüktür.

Çalışma insani gelişme, politik istikrar ve ekonomik özgürlük ile belirlenen kalkınmanın sağlanması durumunda yolsuzluğun azalacağını göstermektedir. Ekonomik gelişme, ekonomik özgürlük, politik istikrar yolsuzluğu azaltan unsurlardır. 63 demokratik olmayan ülkede de kalkınmanın göstergesi olarak bu unsurlarda meydana gelecek artışların yolsuzluğu azaltacağı anlaşılmaktadır.

Politika önermesi olarak; demokratik olmayan ülkelerin uluslararası toplum tarafından insani gelişme, ekonomik özgürlükler ve politik istikrarı sağlama anlamında teşvik edilmeleri; otoriter ülkelerde yolsuzluğun azalmasını ve kaynakların insan onuruna yaraşır bir şekilde etkin kullanımını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akça, H., Ata, A. Y. & Karaca, C. (2012). Inflation and Corruption Relationship: Evidence from Panel Data in Developed and Developing Countries. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 2(3), 281-295.
- Akçay, S. (2000). Yolsuzluk, Ekonomik Özgürlükler ve Demokrasi. *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1), 1-15.
- Ali, A.M. & Isse, H.S. (2003). Determinants of Economic Corruption: A Cross-Country Comparison. *Cato Journal*, 22(3), 449-466.
- Ata, A. Yılmaz & Arvas, M. Akif (2011). Determinants of Economic Corruption: A Cross-Country Data Analysis. *International Journal of Business and Social Science*, 2(13), 161-169.
- Billger, S.M. & Goel, R.K. (2009). Do Existing Corruption Levels Matter in Controlling Corruption? Cross-Country Quantile Regression Estimates. *Journal of Development Economics*, 90, 299-305.
- Campante, Filipe R., Chor, D. & Do, Quoch-Anh (2009). Instability and the Incentives for Corruption. *Economics and Politics*, 21(1), 42-92.
- Churchill, R. Q. (2013). Determining Factors Affecting Corruption: A Cross Country Analysis. *International Journal of Economics, Business and Finance*, 1(10), 275-285.
- Elbahnasavy, Nasr G. & Revier, Charles F. (2012). The Determinants of Corruption: Cross-Country-Panel Data Analysis. *The Developing Economies*, 50(4), 311-33.
- Gerni, M., Emsen, Ö. S., Özdemir, D. & Buzdağlı, Ö. (2012). Yolsuzluğun Belirleyicileri ve Büyüme ile İlişkileri. *International Conference on Eurasian Economies*, 131-139.
- Goel, R.K. & Budak, J. (2006). Corruption in Transition Economies: Effects of Government Size, Country Size and Economic Reforms. *Journal of Economics and Finance*, 30(2), 240-249.

- Goel, Rajeev K., & Nelson, Michael A. (2005). Economic Freedom Versus Political Freedom: Cross-Country Influences on Corruption. *Australian Economic Papers*, 44(2), 121-133.
- Goldsmith, Arthur A. (1999). Slapping the Grasping Hand: Correlates of Political Corruption in Emerging Market. *American Journal of Economics and Sociology*, 58(4), 865-883.
- Graeff, P. & Mehlkop, G. (2003). The Impacts of Economic Freedom on Corruption: Different Patterns for Rich and Poor Countries. *European Journal of Political Economy*, 19(3), 605-620.
- Kayalidere, Ö. & Özcan, Mastar, P. (2014). Bütçe Saydamlığı ve Ekonomik Özgürlüğün Yolsuzluk Üzerindeki Etkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2), 219-234.
- Konu, A. & Ata, A.Y. (2016). Yolsuzluk ve Ekonomik Özgürlük İlişkisi: AB Ülkeleri Üzerine Yatay Kesit Analizi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 195-207.
- Lederman, D., Loayza N. & Soares Rodrigo R. (2005). Accountability and Corruption: Political Institutions Matter. *Economics and Politics*, 17(1), 1-35.
- MacDonald, R. & Majeed, M.T. (2011). Causes of Corruption in European Countries: History, Law, and Political Stability. Discussion papers / Adam Smith Business School, University of Glasgow. - Glasgow, ZDB-ID 2196257-1. - Vol.24.
- Özcan, B. (2012). OECD Ülkelerinde Yolsuzluğun Ekonomik Belirleyenleri: Panel Veri Analizi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 62(2), 253-282.
- Paldam, M. (2002). The Cross-Country Pattern of Corruption: Economics, Culture and The Seesaw Dynamics. *European Journal of Political Economy*, 18(2), 215-240.
- Peyton, K. & Belasen, A. R. (2012). Corruption in Emerging and Developing Economies: Evidence from a Pooled Cross-Section. *Emerging Markets Finance and Trade*, 48(2), 29-43.
- Rock, M. T. (2007). Corruption and Democracy. *DESA Working paper*, 55, 1-18.
- Saha, S. (2008). Democracy and Corruption: An Empirical Analysis in a Cross-Country Framework. *New Zealand Association of Economist Annual Conference, Wellington, 9-11 July 2008*.
- Saha, S., Gounder, R. & Su, Jen-Je (2009). The Interaction Effect of Economic Freedom and Democracy on Corruption: A panel Cross-Country Analysis. *Economics Letters*, 105(2), 173- 176.
- Saha, S. & Su, Jen-Je (2012). Investigating the Interaction Effect of Democracy and Economic Freedom on Corruption: A Cross-Country Quantile Regression Analysis. *Economic Analysis & Policy*, 42(3), 389-396.

- Sarvar, S. & Pervaiz, K. M. (2013). An Empirical Investigation Between Trade Liberalization And Corruption: A Panel Data Approach. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 4(3), 179-189.
- Shen, C. & Williamson, J. B. (2005). Corruption, Democracy, Economic Freedom, and State Strength A Cross-national Analysis. *Int. Journal of Comparative Sociology*, 46(4), 327-345.
- Swaleheen, M. & Stansel, D. (2007). Economic Freedom, Corruption, and Growth. *Cato Journal*, 27(3), 343-358.
- Şahin, D. (2017). Gelişmiş Ülkelerde Yolsuzluk ve Ekonomik Özgürlük İlişkisinin Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3), 112-121.
- Tavares, A. (2004). The Socio-Culturel and Political-Economic Causes of Corruption: A Cross-Country Analysis. *Documentos de Trabalho em Economia Working Papers in Economics*, 19, 1-21
- Topal, M.H. (2016). Yolsuzluğun Belirleyicileri: Kırılgan Ekonomiler İçin Panel Eş-bütünleşme Analizi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 58-68.
- Touati, K. (2014), Determinants of Economic Corruption in the Arab Countries: Dangers and Remedies. *Journal of Economics Studies and Research*, 1-15.
- Türedi, S. & Altınar, A. (2016). Economic And Political Factors Affecting Corruption in Developing Countries. *International Journal of Economics and Research*, 7(1), 120 – 136.
- Yakışık, H. & Çetin, A. (2014). Yolsuzlukların Sosyoekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Veri Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 205-224.

© Copyright of Journal of Current Researches on Social Science is the property of Strategic Research Academy and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.